

FSD3501 VERTAIS- JA JAKAMISTALouden ILMIÖT KOTITALOUDESSA 2019

FSD3501 COLLABORATIVE AND SHARING ECONOMY PHENOMENA IN FINNISH HOUSEHOLDS 2019

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa.

Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive.

If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv.

Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

VERTAIS- JA JAKAMISTALOUS 2019

Keruun kuvaus

Vertais- ja jakamistalous -tiedonkeruun toteutus

Tilastokeskus keräsi tiedot. Tutkimusta rahoittivat Tilastokeskuksen lisäksi Kuluttajatutkimuskeskus, Kuluttajaliitto, Sitra, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsingin kaupunki ja Verohallinto.

Tutkimuksen tausta

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää jakamistalouteen liittyvien palvelujen käyttöä suomalaisissa kotitalouksissa. Jakamistaloudella tarkoitetaan tässä toimintaa, jossa ihmiset antavat, myyvät, lainaavat tai vuokraavat tavaroita tai palveluita toisilleen sen sijaan, että kaikki pitäisi ostaa uutena tai omistaa itse.

Tutkimus kattaa sekä perinteiset että uudemmat palvelut. Perinteisillä palveluilla tarkoitetaan mm. kirpputoreja, huutokauppoja, naapuriapua ja kimppekyytejä. Uudemmissa palveluissa tarkoitetaan monia internet-alustojen avulla järjestettyjä palveluja, kuten auton tai asunnon lyhytaikaista vuokrausta tai rahan lainaamista perinteisten pankkien ulkopuolelta.

Asetelma ja otos

Kysymykset koskivat koko kotitaloutta, joten kuka tahansa kotitalouden aikuinen jäsen sai vastata kyselyyn. Ensisijaisesti tavoiteltiin otoskohteeksi valikoitunutta henkilöä. Satunnais-otoksen koko oli 3000 henkilöä, jotka poimittiin Tilastokeskuksen Suomen väestöstä koskevasta tietokannasta. Tutkimusalueena oli koko maa, ikärajauksena 18-65 -vuotiaat. Vakituksella asuvat henkilöt rajattiin otoksen ulkopuolelle.

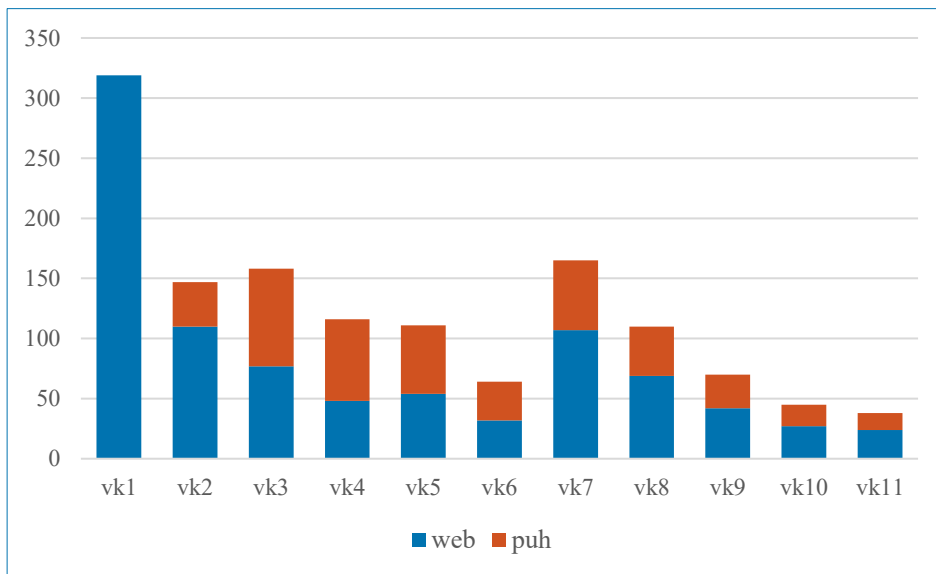
Tiedonkeruumenetelmänä oli itsetäytettävä web-lomake sekä puhelinhaastattelu. Vastaaja pystyi valitsemaan haluamansa vastaustavan. Lomakekielinä olivat suomi, ruotsi ja englanti. Varsinaista keruuta edelsi pilottikeruu, jonka tulosten perusteella saatiin muokattua pilottikeruuta toimivampi tiedonkeruulomake.

Tiedonkeruun eteneminen

Keruu aloitettiin web edellä siten, että kaikille otoskohteille lähetettiin massapostituksena kotiin kirje. Kirjeessä kerrottiin tutkimuksen perustiedot sekä linkki web-lomakkeelle, ml. henkilökohtainen tunnus ja salasana. Ensimmäisen viikon aikana oli mahdollista vastata vain webissä. Sen jälkeen haastattelijat tulivat keruuseen mukaan. Mikäli otoskohteelle ei löytynyt puhelinnumeroa, haastattelijat oli ohjeistettu lähettämään toinen kirje tai sähköposti (mikäli sähköpostiosoite löydettiin). Numerollisia tavoiteltiin puhelimitse parin kuukauden ajan. Keruun aikana otoskohteita yritettiin motivoida vastaamaan myös tekstiviestein, lisäkirjeellä tai -sähköpostilla.

Vastauksia saatiin ajalla 16.9. – 30.11.2019. Kuten kuvasta yksi voi havaita, keruun alussa tuli vastaajapiikki 1. kirjeiden saavuttua koteihin. Viikolla seitsemän näkyy toinen piikki. Tällöin haastattelijoita kehoitettiin priorisoimaan tätä keruuta muiden keruiden sijaan.

Netissä vastanneita oli 68 % ja haastateltuja 32 %. Ero johtuu osaltaan myös siitä, että haastattelijat motivoivat kohteita vastaamaan netissä haastattelun sijaan. Nettivastaamisen kesto (mediaani) oli 14 min 30 sekuntia ja puhelinhaastattelun noin 17 min.

Kuva 1. Vastausten kertyminen tiedonkeruun aikana.

Vastausosuus ja kato

Lopullinen vastausprosentti (netto) oli 45,0 prosenttia (taulukko 1). Ylipeittoa olivat kuolleet, vakavasti sairaat sekä laitokseen tai ulkomaille pysyvästi muuttaneet. Suurin kadon syy oli ”ei tavoitetut”, joista valtaosalle ei löydetty puhelinnumeroa. Numerottomien suuri määrä olikin keruun toteutuksen ja onnistumisen kannalta suurin ongelma.

Toiseksi suurin kadon syy oli ”muu syy”, joka koostui useammasta erillisestä syystä. Tähän joukkoon kuuluivat mm. vastaajat, jotka jättivät (netissä) vastaamisen kesken ja he, jotka saatiin puhelimitse kiinni, mutta haastattelu-aikaa ei saatu sovittua eikä heitä tavoitettu uudelleen. Kolmanneksi merkittävin kadon syy oli syystä tai toisesta kieltäytyneet.

Lopulliseen aineistoon muodostettiin painokertoimet, jotka osittain korjaavat kadon aiheuttamaa vinoumaa. Aineistoa analysoidessa painoja tulisi aina käyttää.

	lkm	%
Brutto-otos	3000	
Ylipeitto	17	
Netto-otos	2983	100.0
Saatu vastaus	1343	45.0
Kato	1640	55.0
* kieltäytyi	312	10.5
* ei tavoitettu	778	26.1
* muu	550	18.4

Taulukko 1. Otos, ylipeitto, vastanneet ja kato.

Taulukosta kaksi voi hahmottaa, missä ositteissa keruun tavoite 50 % saavutettiin ja missä ositteessa jäätin tavoitteesta. Tarkempaa selitystä alueellisille eroille ei tarkemmin tiedetä. Kuten muissakin keruissa, naiset vastasivat miehiä paremmin ja vanhemmat nuoria paremmin, joskin luvut ovat suuntaa antavia. Keruussahan oli mahdollista kenen tahansa vastata huolimatta siitä, kenen nimellä kutsu vastaamiseen (kirje) alun perin tuli.

VASTAUSASTE

KAIKKI (brutto)	44.8
maaseutu-/kaupunki	
Sisempi kaupunkialue	42.1
Ulompi kaupunkialue	44.2
Kaupungin kehysalue	42.2
Maaseudun paikalliskeskus	45.3
Kaupungin läheinen maaseutu	43.5
Ydinmaaseutu	52.7
Harvaan asuttu maaseutu	60.3
maakunta	
Uusimaa	41.4
Varsinais-Suomi	41.2
Satakunta	48.7
Kanta-Häme	54.4
Pirkanmaa	48.9
Päijät-Häme	44.8
Kymenlaakso	47.3
Etelä-Karjala	47.1
Etelä-Savo	39.1
Pohjois-Savo	41.9
Pohjois-Karjala	40.2
Keski-Suomi	55.6
Etelä-Pohjanmaa	51.1
Pohjanmaa	50.5
Keski-Pohjanmaa	25.0
Pohjois-Pohjanmaa	47.5
Kainuu	55.6
Lappi	35.9
Ahvenanmaa	57.1
ikäryhmä x sukupuoli	
18-24-vuotiaat miehet	30.4
18-24-vuotiaat naiset	37.4
25-34-vuotiaat miehet	38.5
25-34-vuotiaat naiset	42.2
35-44-vuotiaat miehet	44.7
35-44-vuotiaat naiset	48.1
45-54-vuotiaat miehet	43.9
45-54-vuotiaat naiset	46.3
55-65-vuotiaat miehet	49.9
55-65-vuotiaat naiset	55.1

Taulukko 2. Vastausaste taustamuuttujien suhteen.

Painotus

Tutkimukseen hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet saavat painokertoimen, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi kotitalouden todennäköisyyttä tulla valituksi otokseen. Tämän jälkeen hyväksytyn otoksen asetelmapainoja mukaan siten, että ne ottavat huomioon tutkimuksessa syntyneen vastauskadon. Nämä otostason tietojen perusteella vastauskatokorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia. Menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tutkimusmuuttujille.

Aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin seuraavia tietoja:

- alue (suuraluejako; tilastollinen kuntaryhmitys)
- kotitalouden koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät (miehet ja naiset erikseen ikäryhmissä 18-40 vuotta ja 41-65 vuotta)